

Gratia

Gratia nisi gratis est, non est gratia
«Om nåden inte är gratis, är det ingen nåd»
Augustinus

Kyrkoblاد – Evangelisk–lutherska bekännelsekyrkan
Kirkeblad – Den Evangelisk lutherske bekjennelseskirke

Nr 3 - 2019 årgang 23

GRATIA

ELBK är en kyrka med församlingar i Sverige och Norge. För oss är Bibeln Guds eget ord. ELBK är en evangelisk luthersk kyrka för att Bibeln är källan till tro, lära och bekännelse. ELBK har de lutherska bekännelseskriterierna som en god och nyttig sammanfattning av vad Bibeln lär.

<https://elbk-org.danaweb1.com>
post@elbk.org

Redaksjonssekretær:

Gunnar Hjorthaug,
gunnar.hjorthaug@icloud.com

Kirkestyret:

Asbjørn Hjorthaug, formann/
ordf.
Åke Malander.v.form.
Jan-Erik Andersson, kasserer/
kassör
Nils Svensson.
Kjell Rydh.v.sekr.
Kirkestyrets adr: Hestehagen 3
N-1823 Knapstad.
Mob.tlf +4799218203

Kyrkans sv. bankgironr
5633-5136
Kirkens no.bankkontonr.
1135.10.53102

Menigheter/Församlingar:

S:t Matteus ev luth förs., Uppsala
S:t Johannes ev luth förs.,
Yxenhult
S:t Andreas ev.luth förs.,
Skellefteå
Kh Åke Malander,
ake.malander@telia.com

Den lutherske menighet,
Knapstad
Mprest Asbjørn Hjorthaug
asbj.hjorthaug@gmail.com

Hellig, hellig, hellig

To ganger finner vi dette trefoldige «Hellig, Hellig, Hellig». Her hører vi om den hellige Gud. I Jesaja 6 er det profeten som har et syn. Han ser Herren sitte på en opphøyd trone og Guds kappe fyller tempelet. Tilstede var det også serafim, engler som hver hadde seks vinger. Med to vinger dekket de ansiktet, med to dekket de føttene og med to fløy de mens de ropte til hverandre: «Hellig, hellig, hellig er Herren Sebaot. Hele jorden er full av hans herlighet.» Serafime utgjør den himmelske konges hoff, englevesener som står Guds vesen nær. De svevet rundt den opphøyde tronen med to av sine vinger, de er opphøyet over mennesket og all annen skapning. Med resten dekket de ansiktet og kroppen, de viste sin ringhet og sin avstand fra Den Hellige og allmechtige, de er ikke Gud lik. De er høyt hevet over menneskene, de er langt ringere enn Gud. «Gud stoler ikke engang på sine tjenere, han finner feil hos sendebudene.» Job 4:18.

Så synger de vekselsangen, de roper til hverandre. De står Gud nær og skuer Hans herlighet, derfor kan de i ikke være stille. De vender seg til hverandre og lovsynger ham som den hellige Gud. Overveldet av Herrens storhet blir de i evighet ikke trette av å synge til hverandre om hans hellighet: «Hellig, hellig, hellig er Herren Sebaot. Hele jorden er full av hans herlighet.» Sangen er så veldig at tempelet rister og skjelver, offeret på brennofferalteret blir antent av dette og huset fylles med røyk og skjuler Guds hellige skikkelse for Jesajas. I Åpb. 4:8 står det: «Hver av de fire skapningene hadde seks vinger og var dekket av øyne overalt, også under vingene. Natt og dag roper de uten stans: Hellig, hellig, hellig er Herren Gud, Den allmechtige, han som var og som er og som kommer.» Tre ganger hellig, viser denne hellighets absolutthet og guddommelighet. Slik er Gud.

I møte med dette roper profeten ut: «Ve meg! Det er ute med meg. For jeg er en mann med urene lepper, og jeg bor i et folk med urene lepper, og mine øyne har sett kongen, Herren over høvdingene.» I dette lyset og i dette møtet med Gud, blir Jesaja en synder og erkjenner sin uverdighet. Hvordan kan han gå ut med evangeliet blant et syndig folk? Så skjer det uventede. På alteret har offeret brent opp, igjen er det glør. En av serafime plukker opp en glødende glo og fører den mot profetens munn og sier: «Se, denne har rørt ved leppene dine. Din skyld er tatt bort, og din synd er sonet». Gud sier: «Hvem skal jeg sende, og hvem vil gå for oss?» Jesaja svarer: «Jeg! Send meg!»

Vi er på vei inn i adventstiden og skal snart feire jul. Enda en gang skal vi lese om englesangen: «Ære være Gud i det høieste, og fred på jorden, i mennesker hans velbehag!» Luk 2:14 Nå er tempelet byttet ut med en enkel og skitten stall. Tronen var blitt til en krybbe med strå og høy. Men det var den samme trefoldige hellige Gud som kom til vår jord i et menneskes skikkelse. I fil. 2:8 står det om Gud som tok på seg en tjeners skikkelse og ble menneske: «...fornedret han sig selv, så han ble lydige inntil døden, ja, korsets død.» Dette Guds offerlam som bar all verdens synd, ble ofret en gang for alle. Vi mottar den glødene gloen fra alteret når vi hører evangeliet om at «din skyld er tatt bort, og din synd er sonet»

Gloen fra alteret er at vi blir døpt i den Treenige Guds navn, at vi mottar syndenes forlatelse i skriftemålet eller mottar Jesus selv; hans kropp og blod i brødet og vinen i nattverden.

Nå er Guds hellighet ikke bare i tempelet, men rundt oss overalt. Gud har ordnet med en frelse for hele sin skapning. Guds nåde er nær oss og fyller oss natt og dag, den omslutter oss. I Guds hjerte er det endelige offer mottatt, og han har erklært at han er fornøyd med Jesu verk for oss.

Derfor synger englene: *«Ære være Gud i det høieste, og fred på jorden, i mennesker hans velbehag!»*

Derfor synger serafene: *«Hellig, hellig, hellig er Herren Sebaot. Hele jorden er full av hans herlighet.»*

«Og Ordet blev kjød og tok bolig iblandt oss, og vi så hans herlighet – en herlighet som den en enbåren sønn har fra sin far – full av nåde og sannhet.» Joh 1:14. Ved troen legger Gud inn i vår munn en ny sang, Lammets sang. Vi skal syngre denne sangen for alle, for verden.

Det er all grunn til å ønske hverandre en velsignet jul, og feire jul med sang, gaver og glede over at Frelseren kom til vår jord.

Asbjørn Hjorthaug

Helige Mikael's dag

Jesus sade: «Låt barnen komma till mig och hindra dem inte, för Guds rike tillhör sådana som de. Jag säger er sanningen: Den som inte tar emot Guds rike som ett barn kommer aldrig dit in» . Dessa ord citeras i dopgudstjänsterna när små barn bärs fram till dopfunten. Så har man gjort sedan den äldsta kyrkans tid. På många dopfuntar står också Jesu ord huggna i sten: «Låten barnen komma till mig, och förmenen dem det icke; ty Guds rike hör sådana till.» (Mark. 10:13–16)

När Jesus säger att Guds rike tillhör sådana som barnen (v 14), är det viktigt att lägga märke till, att Han inte säger att barnen tillhör Guds rike. Nej, Guds rike är till för, vid sidan av alla vuxna, även sådana som barnen. Därför var det så viktigt, att föräldrarna fick komma fram till Jesus med sina barn, så att han kunde välsigna dem och ta dem upp i sitt rike, vilket de inte tillhört tidigare.

Men var det verkligen fråga om spädbarn? Kanske de ändå var 5–6 år gamla och därmed kunde förstå evangeliets innehåll när de fick detta förklarad för sig? Det står faktiskt att man bar fram barn till Jesus (v 13), vilket visar att de var mycket små och i parallellstället hos Lukas (Luk. 18:15) står det uttryckligen att det var spädbarn. Det är vad grundtextens ord på det stället betyder. Det heter bréfe och kan användas t.o.m. om foster. Johannes Döparen var endast ett foster när han uppfylldes av den Helige Ande i Elisabets moderliv (Luk. 1:15).

Jesus skänkte dem frälsningen när Han välsignade dem. Han talade om Guds rike som också är till för barnen – och «Guds rike» är ett av Bibelns namn på den frälsning som skänks oss i Jesus Kristus. På samma sätt blir de barn som föräldrarna bär fram i idag till det heliga dopet medborgare i Guds rike. Den Helige Ande tar sin boning i deras hjärta. Anden utlovas nämligen i dopet (Apg. 2:38). På ett mirakulöst och för oss fullständigt obegripligt sätt skapar den Helige Ande den frälsande tron i spädbarnets hjärta.

Men kan man verkligen säga att dopen som sker idag innebär samma sak som när Jesus välsignade barnen den gången? Jesus döpte ju inte, utan välsignade. Detta är visserligen sant, men Jesus döpte inte någon annan heller. Han tog istället på ett direkt sätt upp dem som kom till honom. Det var först senare, såsom uppstånden, då det nya förbundet instiftats genom hans död (Matt. 26:28) som Jesus gav sina lärjungar befallningen att gå ut och göra «alla folk till lärjungar» genom att döpa dem «i Faderns och Sonens och Den Helige Andes namn» (Matt. 28:19).

Arvsynden

Att spädbarnen behöver döpas och motta syndaförlåtelsen för att bli frälsta har att göra med arvsynden. Sedan Adams fall föds varje människa med arvsynd och står i personlig skuld inför Gud. Om Adams son Seth heter det: «När Adam var 130 år fick han en son som var lik honom, hans avbild. Han gav honom namnet Set» (1 Mos. 5:3). Ja, allt som är fött av köttet är kött (Joh. 3:6). Av naturen är vi «vredens barn» (Ef. 3:2) därför att «genom en enda människa kom synden in i världen» (Rom. 5:12). David säger: «Ja, med skuld är jag född och med synd blev jag till i min moders liv» (Ps. 51:7). Job säger att ingen som är född av vanliga, syndfulla föräldrar är syndfri: «Kan en ren komma från en oren? Nej, inte en enda!» (Job. 14:4). På ett annat ställe säger han: «Vad är en människa, att hon skulle vara ren, att en av kvinna född skulle vara rättfärdig?» (Job. 15:14). I *Augsburgska bekännelsen*, art. II om arvsynden, heter det om de lutherska bekännarna:

«Vidare lära de, att efter Adams fall alla människor, som fötts på naturligt sätt, födas med synd, det vill säga utan fruktan för Gud, utan förtröstan på Gud samt med ond begärelse, och att denna sjukdom eller arvsynd verkligen är synd, som medför fördömelse och bringar evig död även nu, åt dem, som icke födas på nytt genom dopet och Den Helige Ande» (SKB, s 57).

Barndopet

Nu ska vi ta upp en mycket viktig fråga till behandling, en fråga som kanske mer än någon annan splittrat kristenheten. Jag syftar på barndopets bibliska och teologiska berättigande. Omedelbart förbunden med denna fråga är även frågan om ett barn kan bli fött på nytt och om ett barn kan tro.

Först och främst är det viktigt att slå fast att barn kan vara frälsta. Jesus säger tydligt att Guds rike tillhör sådana som dem (v 14). Men lika viktigt som det är att känna till att barn, även spädbarn, kan vara frälsta, lika viktigt är det att känna till, att de inte är det utan vidare. Vi har ovan sett att alla barn föds med synd och därför står i skuld inför Gud. Paulus säger, att vi av naturen är vredens barn (Ef. 3:2). Och Jesus säger till farisén Nikodemus, att «det som är fött av köttet är kött» (Joh. 3:6), d.v.s. den som enbart har den första, naturliga födelsen är bara en gammal, köttslig människa, som lever bortvänd från Gud, som en fiende till sin Skapare. I samma samtal säger Jesus även att endast den som är född på nytt kan se, d.v.s. uppleva, Guds rike (Joh. 3:3). Det måste alltså till en övernaturlig, ny födelse för att ingå i Guds rike.

Denna pånyttfödelse sker i dopet

Paulus skriver: «Men när Gud, vår Frälsare, uppenbarade sin godhet och kärlek till oss människor frälste Han oss, inte för rättfärdiga gärningar som vi hade gjort utan på grund av sin barmhärtighet. Han frälste oss genom ett bad till ny födelse och förnyelse i Den Helige Ande» (Tit. 3:4–5). Och när Jesus talade om pånyttfödelsen med Nikodemus sade Han: «Jag säger dig sanningen: Den som inte blir född av vatten och Ande kan inte komma in i Guds rike» (Joh. 3:5).

Pånyttfödelsen sker även genom tron på Ordet. Petrus skriver: «Ni är ju födda på nytt, inte av en förgänglig säd utan av en oförgänglig, genom Guds levande ord som består» (1 Petr. 1:23, se även Jak. 1:18). Kan då spädbarn tro? Ja, det kan de. Annars skulle de inte kunna bli frälsta. «Utan tro är det omöjligt att behaga Gud» betygar Hebreerbrevets författare (Hebr. 11:6). Och Jesus kallade fram ett barn och ställde det i lärjungarnas mitt och sade: «Men den som förleder en av dessa små som tror på mig, för honom hade det varit bättre att få en kvarnsten hängd om halsen och bli sänkt i havets djup» (Matt. 18:6).

Många menar att spädbarn inte kan tro. Man säger: «De små barnen måste först växa till i förstånd och insikt, innan de kan döpas. De måste först veta vad kristendom är. Och de måste ha förmåga att besluta och avgöra, innan de kan tro». «Och» säger man, «de små barnen kan inte förstå, och därför kan de inte tro, och därför kan de inte döpas, förrän de blivit äldre och fått mer förstånd». Anledningen till att man hävdar detta är att man anser att tro är lika med att förstå. «Och» säger man, «eftersom de små barnen är för outvecklade för att kunna förstå, så är det ju klart, att de inte heller kan tro.»

Men är det verkligen sant, att tron är att med sitt förnuft förstå? Då skulle ju alla förståndshandikappade gå förlorade. Nej, tro är något helt annat. Tro är att ta emot Jesus. Johannes skriver: «Men åt alla som tog emot Honom (Jesus, Ordet, Sonen) gav Han rätten att bli Guds barn, åt dem som tror på Hans namn. De är inte födda av blod eller av köttets vilja eller av någon mans vilja, utan av Gud» (Joh. 1:12–13). Detta är nådens möjlighet. Guds nåd utestänger ingen

på grund av svaghet, vare sig förståndets svaghet eller brist på utveckling eller levnadsår. Tro är att ta emot Jesus. Kan då de små barnen ta emot Jesus? Vad säger Jesus själv om detta i vår predikotext? «Jag säger er sanningen: Den som inte tar emot Guds rike som ett barn kommer aldrig dit in» (v 15). Jesus säger inte, att de små barnen först måste bli vuxna, innan de kan ta emot honom. Nej, det är alldeles tvärtom. Det är de förståndiga och visa som måste bli såsom barn för att kunna tro, som Jesus säger på ett annat ställe: «Jag säger er sanningen: Om ni inte

omvänder er och blir som barnen kommer ni inte in i himmelrike» (Matt. 18:3).

Om det nu är så att barnen nödvändigtvis måste döpas för att ingå i Guds rike, varför läser vi inte om spädbarnsdop i Nya testamentet? Döpte verkligen apostlarna spädbarn? Ja, det gjorde de. Att det inte särskilt nämns om barndopets berättigande eller utförande får inte tas till intäkt för att det inte praktiserades. Tvärtom var det så självklart att det inte behövde omnämnas. Judarna hade alltid, såvida de var pojkar, upptagits i förbundet genom omskärelse på den åttonde dagen. Och dopet omnämns också uttryckligen i Nya testamentet som uppfyllelsen av omskärelsens tecken (Kol. 2:11, Rom. 2:28–29, Ef. 2:11). Om nu plötsligt spädbarnen skulle utestängas från förbundet borde väl detta på något sätt omnämnas.

Husdop

Det står också att apostlarna praktiserade husdop (1 Kor. 1:16, Apg. 16:15 och 33; 11:14; 18:8). Det grekiska ordet *oikos*, hus, husfolk, hushåll, motsvarar hebreiskans *hazit*, vilket är ett begrepp med ett alldeles bestämt innehåll. Med hus menas hela familjen, t.o.m. spädbarn (jfr t.ex. 1 Sam. 22:16, 19; 1 Mos. 45:18–19). Om barnen var tvungna att tas undan vid det kristna dopet, skulle inte Skriften kunna tala om att apostlarna döpte «husfolk» eller «hus», med hänsyn till detta ords bibliska innehåll. Det finns inte heller bibliska exempel på att barn i kristna familjer fick sina dop uppskjutna till sin ungdomstid. Detta skulle man ju i så fall kunna läsa om i t.ex. breven som är skrivna 20–30 år efter Jesu död, uppståndelse och himmelfärd. I de kristna familjerna fanns ju tonåringar, men vi läser aldrig om några dop av dessa.

Ett samstämmigt vittnesbörd från den äldsta kyrkan vittnar också om att dop av troendes barn praktiserades. Det är alldeles omöjligt att tänka sig att barndopet skulle ha införts först efter apostlarnas tid. En sådan nyordning skulle aldrig ha kunnat införas spårlöst, utan tvärtom ha gjort avtryck i källor från fornkyrkans tid, men några sådana uppgifter finns inte.

Dopet och det kristna livet

Dopet ska man bara ta emot en enda gång. Gud står fast vid de löften han gett i dopet även om dopbarnet senare avfaller från tron, «för Gud ångrar inte sina gåvor och sin kallelse» (Rom. 11:29). Kommer den avfallne senare tillbaka till tron återvänder han till det förbund som Gud slutit med honom.

Men dopet kan och ska brukas även senare i livet, genom att den döpte i olika situationer erinrar sig sitt dop och tänker på alla de välsignelser det medför. Det berättas om Luther att han, när han kände sig nedbruten och missmodig, satte sig vid ett bord och skrev med stora bokstäver: «Jag är döpt. Jag är döpt».

I sitt dop hämtade han sin tröst. Vi ska nu se på några situationer då dopet kan brukas.

Den bibliska läran om dopet är och ska enligt Guds vilja för en kristens tro vara en ousinlig källa till tröst i alla själens och kroppens bekymmer och plågor.

Den ska också för den troende vara en ständig drivkraft, som stimulerar honom till ett välbehagligt kristet liv och skänker honom de krafter han behöver. Paulus skriver till Timoteus: «Mitt barn, hämta nu kraft i den nåd som finns hos Kristus Jesus» (2 Tim. 2:1).

När en kristen ser sitt syndafördärv och de synder han begår varje dag, och när samvetet anklagar honom, kan han trösta sig med Guds nåd i Jesus Kristus, som skänks, bekräftas och garanteras honom i dopet. När Paulus beskriver dopet som en begravning med Kristus skriver han: «Den som är död är förklarad fri från synden» (Rom. 6:7).

När en kristen anfäktas av sitt kött, av världen och djävulen, kommer han ihåg, att han är ett Guds barn och att hans himmelske Fader har slutit ett nådeförbund med honom, som Han, Herren, aldrig ska bryta. Paulus skriver: «Är vi trolösa förblir han trofast, för han kan inte förneka sig själv» (2 Tim. 2:13).

I materiella bekymmer och svårigheter kan en kristen alltid vara viss om Guds faderliga kärlek och trofasta försyn. Han har ju i det heliga dopet förklarat sig vara dopbarnets Fader. Jesus säger: «Bekymra er därför inte och fråga inte: Vad ska vi äta? eller: Vad ska vi dricka? eller: Vad ska vi klä oss med? Allt detta söker hedningarna efter, men er himmelske Far vet att ni behöver allt detta» (Matt. 6:31–32)

Den bibliska läran om dopet ska för en kristen vara en ständig kraftkälla till ett kristet, Gud välbehagligt liv. Att vara ett Guds barn medför ett högt ansvar att leva i enlighet med denna höga ställning. Paulus skriver: «Därför uppmanar jag er, jag som är en fånge i Herren, att leva värdigt den kallelse ni har fått» (Ef. 4:1).

När döden närmar sig, kan en kristen, som grundar sin tro på Jesus, sin Frälsare, ha den trösterika vissheten, att Gud ska för honom öppna himlen, som erbjudits honom i dopet. Paulus skriver i Rom. 6, Bibelns stora dopkapitel: «Vi är begravda med honom genom dopet till döden för att leva det nya livet, liksom Kristus är uppväckt från de döda genom Faderns härlighet. För om vi är förenade med honom i en död som hans, ska vi också vara det i en uppståndelse som hans» (Rom. 6:4–5). Och senare, i samma kapitel: «Syndens lön är döden, men Guds gåva är evigt liv i Kristus Jesus, vår Herre» (Rom. 6:23). Amen.

Lars Borgström

Kirkekalenderen

Kirkeåret med høytider og merkedager starter en måned før kalenderåret med 1. søndag i advent.

«Kirkeår»- uttrykket skal visstnok komme fra en luthersk prest, Johannes Pomarius i 1589. Helt fra 300 tallet ser en av ikonmalerier at prestedrakter og liturgiske tekstiler i kirken har tatt i bruk forskjellige farger*.

Messehaglen (nattverdiskappen) og stolaen (presteskjerf) med skiftende farger. Likeledes skiftet tekstilfargene på alter og prekestol med høytidene. I dag ser en også at spesielle høytidsdager inne i hovedperiodene kan ha en annen farge. Søndag, oppstandelsesdagen er dagen for å feire messe med Kristi oppstandelse og en ukentlige påskedag som utgangspunkt.

Advent: - fiolett.

Julens forberedelses og ventetid på Jesu ankomst. Det er Jesu komme vi på ulike måter minnes om og forbereder oss til. Vi kalles til selvransakelse og bot. De fire ukene før jul markerer samtidig starten på kirkeåret.

Jul og Kristmesse: - hvit.

Gledestiden med feiring av Jesu fødsel. Guds Sønn's første komme hvor han ble vår bror. «Slik skal lyset fra det høye gjeste oss som en soloppgang» Luk. 1:78. 2.dre juledag - på Stefanusdagen - derimot, er fargen rød.

Åpenbaringstiden: - grønn.

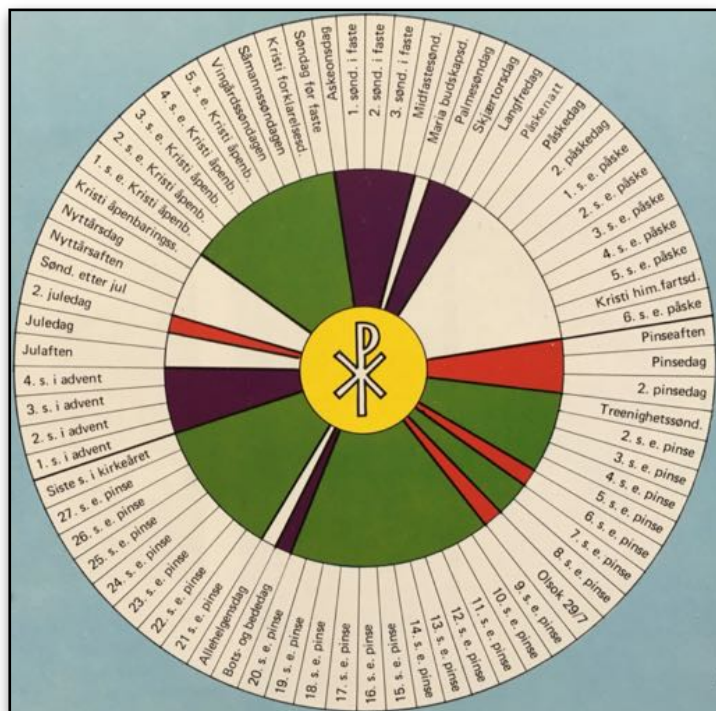
Tiden mellom jul og faste er julens ettertid også kalt epifania. Bibeltekstene forteller oss om Jesus, hans virke, herlighet og himmelrike.

Faste: - fiolett.

Påskens forberedelsestid i seks uker før påske. Maria budskapsdag - hvit, er 3. søndag i faste. Ordet faste utfordrer oss til bot eller oppgjør med Gud og mennesker. Jesus, han som er livets brød gikk lidelsens og dødens vei for oss. Vi har fått hans liv og rikdom og kan bruke vår tid og overskudd til andre.

Påske: - fiolett/hvit

Langfredag: - svart.

Fra påskeaften: - hvit.

Minne og festtid for Jesu død og oppstandelse. Jesus seiret over døden. Dødsengelen må gå forbi Gudsfolkets dør 22 Mos 12:23. Påske betyr forbigang, men påskefesten fortsetter i femti dager.

Pinse: - rød.

Høytiden for Den Hellige Ånds komme og Kristi kirkes fødsel og dåpsdag. Steinen som ble vraket er blitt hjørnestein Ap.gj 4:11. Pinse er den femtiende dagen etter påske.

Treenighetstiden: - grønn.

Denne perioden mellom pinse og advent er hovedsakelig grønn. Enkelte avvik:

Hellige Treenighets dag -hvit.

Den hellige Johannes döp. dag/m.sommer: -hvit
Augsburgske Bekjennelsens dag: -rød.

Aposteldagen: **rød.**

Kristi forklaringsdag: -hvit.

Hellige Mikael'sdag: -hvit.

Alle helgener's dag: -hvit.

Domssøndagen: -**fiolett.**

Gunnar A. Hjorthaug

* Olav Tveito - Gudstjenestens historie. 2013. Liturgi, kirkeår og kirkehus gjennom 2000 år. Themelios forl.

**Tore Kopperud: På jorden som i himmelen.

En bok om gudstjenesten. 1989.Nye Luther forl.

Bibelens ord om diakoni

«Den som vil være stor blant dere, skal være tjeneren (diakonen) deres, og den som vil være først blant dere, skal være alles slave. For heller ikke Menneskesønnen er kommet for å la seg tjene, men for selv å tjene (øve diakoni) gi sitt liv som løsepenge for mange.»
Mark 10:43-45.

«Kirkens diakonale oppdrag er gitt av Kirkens Herre selv og består i å formidle i ord og gjerning Guds kjærlighet til mennesker slik den viste seg i Jesus Kristus.»*

Det Gamle Testamentet forteller i skapelsesberetning, at mennesket ble gitt ansvar for forvaltning av skaperverket, men syndefall og forvirring skapte ødeleggelse og forderv mellom mennesker. 1. Mos.11.

Profetene i Det Gamle testamentet stilte seg på de fattiges og undertrykte side og refset overklassens rike liv og overflod. Amos 2:6-7, 4:1, 5:10-12, Jer 5:26-28, 22:17. Herrens lidende tjener - Guds diakon skulle ta den fattiges og elendiges parti og samtidig bli utstøtt og foraktet. Jes. 52:13-53:12.

Det Nye Testamentet forteller oss om Jesus Kristus, Guds sønn som ble menneske. Det fortelles om hans liv og virke, i ord og undergjerninger, død og oppstandelse. Fil. 2:6-7. .. «Han tok på seg en tjenerskikkelse og ble mennesket lik». Etter tre års vandring med undervisning, syndstilgivelse og helbredelse for trengende led han offerdøden for våre synders skyld. Joh. 3:16. Etter tre dager sto han opp fra døden og ga oss himmelhåp og oppstandelsestro. 1. Kor 15:17-28. I Kristus har vi vårt liv, håp og fremtid ikke i oss selv og vår egen kraft. Fil 2:9-11. Jesu Kristi person, hans gjerning, lidelse, død og oppstandelse er diakoniens grunn og kraftkilde. 2. Kor 5:14 «Kristi kjærlighet tvinger oss.» 1. Joh 4:10 Han elsker, derfor elsker vi. Som tilgitte syndere kan

vi bruke vårt overskudd og oppmerksomhet mot vår neste.

Den alminnelige diakoni orienterer seg ut ifra Kristus, slik vi møter Kristus i vår personlige og det alminnelige gudstjenesteliv - med ordet og sakramentene. Ordet og forkynnelsen kaller oss til Kristus, utrunder oss ved Den Hellige Ånd og driver oss ut til en kristen tjeneste - diakoni. Ef 2:8-10. En tjenesteplikt som alle kristne har for sine medmennesker.

Fra Viborg Domkirke: Jesus helbreder en lam mand
Joakim Skovgaard. Wikimedia Commons

Den spesielle diakoni knyttes til kirkens embete hvor Kristus var den første diakon. Mark 10:45. «Menneskesønnen kommer for selv å tjene». Jesus sendte ut sine apostler. Matt 10:1. De skulle tale og tjene. Forkynnelse og diakoni var to sider av samme sak. Ap.gj 4:33-35. Etterhvert ble det så mange oppgaver at de valgte ut noen til å ivareta apostlenes diakonitjeneste. Ap.gj 6.

Diakonen hørte sammen med biskopen Fil.1.1 og assisterte ved kjærlighetsmåltidet og nattverden, dessuten bar han sakramentet ut til de syke. Han var ansvarlig for menighetens nestekjærlighet og forebyggende arbeid. Han deltok ved kirketukt, sjelesorg, besøkte fanger og delte ut menighetsgaver til fattige. Dette gjorde han på biskopens vegne.

Diakoniet, det samlende organiserte diakoniarbeide var fra begynnelsen en menighetssak knyttet til kjærlighetsmåltidet og nattverden. I 1.Tim 3:1-10 omtales krav til hvem som skal kalles til biskoper og diakoner.

Diakonien er en integrert del av alt kristent arbeid, og diakonien må gå hand i hand med Ordet og forkynningen.

Av Alf B. Oftestad:

Guds ord om diakonien. Håndbok i diakoni. 1972.

Sammendrag: Gunnar A. Hjorthaug

Kvinnan vid brunnen

Ett kvinnoöde och predikanter tankelättja – några reflexioner

Först vill jag lyfta fram två principer som jag ser som viktiga när vi ska närma oss händelser och gestalter i Skriften. För det första: Inte «veta» mer än vad vi faktiskt vet. För det andra: Försöka bilda oss en föreställning om situationen. Detta kan hjälpa oss att finna de tolkningsnycklar vi behöver för att undgå att läsningen

färgas av våra egna tankar och idéer. Det kvinnoöde vi ska beröra möter vi i Johannesevangeliets fjärde kapitel, den samaritiska kvinnan. Jesus och lärjungarna är på väg från Judeen till Galileen. «Han måste då gå genom Samarien.» Inte måste han väl, judarna gick ofta en omväg för att inte behöva gå genom Samarien. Men han hade tydligen ett ärende dit: Också där måste jag predika Guds rike. Situationen vi möter är enkel. Det var vid sjätte timmen.

OBS att detta är i december, det är alltså inte längre så hett mitt på dagen. Lärjungarna har gått in till staden för att inhandla något att äta. Jesus sitter där vid brunnen, och då kommer en kvinna ut dit för att hämta vatten.

Då ställer vi två frågor: 1. Varför satt Jesus där nu? 2. Varför kom hon nu, mitt på dagen? Svaret på 1. är: Han var trött och törstig efter vandringen. Jesus är sann människa, av kött och blod liksom vi; han delar våra villkor och vedermödor. Svaret på 2. blir: Det vet vi inte. Många predikanter har broderat ut motivet och gett sin förklaring. Låt oss då gå till texten och se vad där står: «Då kom en samaritisk kvinna dit för att hämta vatten.» Mer står det inte, mer än så. Varför hon kom just då, får vi inte reda på, och det saknar således betydelse. Vad vet vi då om hennes person, vem var hon? Predikanterna utmålar henne ofta som en slinka och en snedseglerska. Varför? De har väl okritiskt tagit över tankar och bilder från tidigare predikanter, en utläggningstradition. Tankelättja! Men stöder texten verkligen en sådan förståelse av henne? Skriften allena! Framträder inte snarare bilden av en hårt prövad kvinna. Hon har haft fem äktenskap, fem äkta män, inte bara bolare. Hur kunde det gå så? Hon måste ha blivit änka eller förskjuten, något annat finns i praktiken inte. Som kvinna kunde hon inte ta ut skilsmässa, medan mannen på mycket lösa grunder kunde skilja sig. Nu däremot lever hon i ett orätt, syndigt förhållande, med en man som inte är hennes äkta man. Varför? Är det männe så att

någon utnyttjar hennes utblottade position till att göra henne till sin frilla? Erfarenheten, inte minst från vår egen tid, säger oss att en kvinna i utsatt position lätt blir utnyttjad. Näväl, Jesus kommer att avslöja henne, men inte genast. Han bygger först upp ett

förtroende hos henne, en begynnande insikt eller åtminstone en

aning om vem han är som talar med henne. Det visar sig i hennes tilltal, först «du som är jude», och här är det ännu fråga om vanligt vatten för kroppens törst. När Jesus sedan för in samtalet på vem han är och det Livets vatten för själens törst som han har att ge, då, i de följande replikerna, tilltalar hon honom «Herre». Så kommer då denna kalldusch: «Gå och hämta din man!» Hennes svar kan låta lite tvärt och avböjande, och kanske var det så. Men efter Jesu avslöjande ord om hennes fem män och hennes nuvarande icke-man synes hon ha blivit ytterligare stärkt i tron på vem den mannen är som hon talar med. «Herre, jag ser att du är en profet.» Inga försök

Jesus og kvinnan vid Jakobsbrunnen. Ikon fra 1600.t. i Canellopoulosamlingen i Aten.

att dölja något, bara ett erkännande, som för tanken till den 119:e psalmen: «Rättfärdig är du, HERRE, och rättvisa är dina domar.» Det är nu och inför fortsättningen som vi behöver en tolkningsnyckel, och den har vi i Jesu svar och kommentarer. Det stannar inte vid den enkla bekännelsen. Man kan tänka ytterligare på Psaltaren 119: «Dina vittnesbörd är rättfärdiga för evigt, lär mig dem, så att jag får leva.» Den samaritanska självsäkerheten har fått sig en allvarlig knäck. «Våra fäder har tillbett på detta berg, men ni säger att i Jerusalem finns den plats där man ska tillbe». Predikanter utlägger ofta detta som att hon försöker komma undan genom att tala om bergen. Kan detta vara riktigt? Det låter rimligt, men det är ett exempel på tankelättja. Ta fram tolkningsnyckeln! Jesus tar upp och besvarar hennes undran som en allvarligt menad fråga, och därmed är naturligtvis saken klar. Vad som sedan följer är att hon får föras dels ut ur den samaritanska villfarelsen och dels föras in i det nya förbundets gudstjänst, där tillbedjan inte är knuten till någon speciell plats utan sker i ande och sanning. Så fick hon komma till tro och många i staden kom också till tro. «Jag vet att Messias, han som kallas Kristus, ska komma, när han kommer ska han förkunna allt för oss.» Kristus har kommit, vi har hans förkunnelse i – Skriften allena.

Åke Malander

Kristus i psalmerna

Det är framför allt i Psaltaren som kyrkan av ålder har sett Messias i Jesus av Nasaret.

Som den kommande messianske konungen framträder han i Ps 2, 45 och 72.

Som den lidande tjänaren möter han läsaren i Ps 16, 22 och 69. Som den triumferande segraren i Ps 68 och 110.

Flera psalmer har i Lutherbibeln (och därmed i Karl XII:s bibel) överskrifter som säger att psalmen tidigt uppfattades som messiansk och alltså handlar om:

Den kommande Smorde – på hebreiska Mashíach, på grekiska Christós – vad han gör och framför allt vad han lider. Inte bara dessa psalmer handlar om Messias och hans tid.

I själva verket är: Den messianske konungen, och i synnerhet: Hans lidande, Gamla testamentets teologiska mittpunkt. Därmed tolkar också Nya testamentets författare Skriften i överensstämmelse med det ursprungliga syftet.

Psalm 2 handlar om «Guds son och hans motståndare». Vers 12 säger:

«Tjåna Herren i fruktan fröjda er i bävan. Hylla Sonen så att han inte blir vred».

Uppmaningen gäller främmande furstar som är upproriska mot kungen av Sion och hans Smorde. Apostlarna intygar att de sammansvurnas fiendskap ytterst är en fiendskap mot Herrens tjänare Jesus Kristus, Sions konung och Guds Son (jfr Apg 4:25-28).

Vers 7 lyder: Jag vill förkunna vad herren stadgat. Han sade till mig: Du är min Son, jag har idag fött dig. Den av Gud insatte kungen av Sion förkunnas vara «Guds Son». Då nu Israel som folk har denna benämning (jfr Hos 11:1), menar många att man än mer kan tänka sig kungen som son till Gud, och att han som sådan – åtminstone i tanken – kunde göra anspråk på världsherravälde (jfr Ps 72:11). Men psalmens ordalydelse var för sin samtid obegripligare än så. Den Son som själv talar i psalmen är inte son i bemärkelsen av att upphöjd till att vara son av Gud. Det är fråga om ett sonskap som avser den som av evighet är Gud – ingen blir Gud.

Psalm 8 handlar om «Människosonens höghet och förnedring». Nutida översättningar utgår från att psalmen handlar om människans höghet och

värdighet, och v. 6 återges därför:

«Du gjorde honom nästan till Gud», eller liknande. När Jesus kallar sig «Människosonen» sker det dock inte bara med tanke på Dan 7:13, «en som liknade en människoson kom med himmelens skyar», utan också med tanke Ps 8:5-6 som säger: «Vad är människan att du tänker på henne, människosonen att du bryr dig om honom. Du lät honom något litet sakna Gud. Med ära och härlighet krönte du honom.» Uttrycket «något litet sakna Gud» tolkas i Hebr 2:7 som «en liten tid» och avser Jesu jordevandring och dödslidande. Jesus är enligt evangelierna den «människoson» som skulle komma från himmelen (Joh 3:13), för att söka upp och frälsa de förlorade (Luk 19:10), och genom att frivilligt en kort tid låta sig överges av Gud ge sitt liv till lösen för de många (Hebr 2:7; Matt 20:28). Psalmen handlar således om den förnedrade människoson, som i egenskap av Sions konung företräder folket – ja, hela människosläktet – inför Gud. Det styre över världen som i skapelsen anförtroddes människan förstördes genom syndafallet. Men genom sin seger är Guds Smorde insatt till att råda inte bara över Sion utan över hela skapelsen. Allt är honom underlagt.

Psalm 16 handlar enligt kyrkans tro om Kristi pina, död och uppståndelse. Petrus tolkar i sin pingstpredikan psalmen med tanke på Messias – Jesus av Nasaret – hans död och uppståndelse, och det gör också Paulus i sin predikan i synagogan i Antiokia i Pisidien (Apg 2:25-28 och 13:35). Båda återger v. 10 i psalmen enligt Septuaginta som säger: «Du skall inte låta din helige se graven». Luther tolkar v. 2 med orden «Jag har sagt till HERREN, du är herre, för din skull måste jag lida». Hebreiskans ordalydelse är mångtydig; nutida översättningar utgår från att textens senare del säger «mitt goda finns inte utöver dig», dvs. «för mig finns inget gott utom dig». Luther och äldre engelskspråkiga översättningar utgick från att texten säger «mitt goda finns inte på grund av dig», eller «mitt goda når inte fram till dig», i tanke att psalmen syftar på ett lidande som den talande – Messias – har fått sig pålagt av Gud. Psalm 21 handlar enligt överskriften i Lutherbibeln om Messias seger över de ogudaktiga, och det fastän Nya testamentet ingenstans tolkar psalmen som uttryckligen messiansk. Men om man betraktar v. 8: «Du låter honom bli till välsignelse för evigt», blir man varse att det som i psalmerna sägs om konungen har en messiansk underton. «Kungen av

Sion – kungen av Davids hus – är sin tids Smorde, samtidigt som han förebildar den kommande Smorde, Messias, konungen.

gapar och skakar på huvudet: Hänskjut din sak till Herren. Han måtte befria och rädda honom. Han har ju sitt behag till honom. [...] De delade min klädnad mellan sig och kastade lott om min livklädnad» (v. 7 och v. 19).

Kong David Playing the Harp Gerhard van Honthorst. Wicki Media commons

Psalm 22 handlar om Messias' lidande och seger. Psalmens tidigare del beskriver Messias som den lidande tjänaren, och gör det så ingående att det är som om allt hade skrivits under korset. Inledningen är välkänd: "Min Gud, min Gud varför har du övergivit mig", på arameiska i form av Jesu ord på korset: Elí, elí lemá sabaktáni. Längre fram beskrivs hur den lidande är utsatt för det grövsta hån och berövas sina kläder: Alla som ser mig hånar mig. De

Messias får sina händer och fötter genomborrade: «Mina händer och fötter har de genomborrat (v. 17)»

Betydelsen av ordet för «genomborra» har ifrågasatts, men tolkningen finns redan i Septuaginta och stämmer med Jesaja 53, där det sägs att den lidande tjänaren är «genomstungen» – inte bara sargad – för våra synders skull.

Den senare delen av psalmen talar om de lyckliga verkningarna av tjänarens offer. Guds församling får höra det glada budskapet om dess bestående verkan:

«Jag skall förkunna ditt namn för min bröder; mitt i församlingen vill jag prisa dig» (v. 23).

Beskrivningen av lidandets välsignade följder mynnar ut i orden:

«De kommer och kungör hans rättfärdighet för folk som skall födas att han har gjort det» (v. 32).

Mats Eskhult

Å begynne et nytt år

Ved begynnelsen av et nytt år. Hvem vet hva 2020 og fremtiden bringer? Kanskje blir det et kjempebra år. Kanskje blir det, menneskelig sett, noe annet. I hvert tilfelle ligner situasjonen vår situasjonen som Israelittene var i mens de stod på den andre siden av Jordanelven. Der ventet de med glede og litt usikkerhet på landet som var blitt lovet til patriarkene og deres etterkommere. Hva finnes der borte? Hvordan vil det være når de kommer dit? Det kunne være skremmende å tenke på.

Denne ideen om «den andre siden» er noe vi også er litt kjent med i våre egne liv, spesielt i møte med et nytt år. Våre «andre sider» er ikke like. Det kan være endringer i arbeid, familieliv, skole, helse, og så mye mer. Og slik som med israelittene inneholder alle «disse andre sidene» sine egne løfter og bekymringer.

Dagens tekst fra 5. Mosebok 10:12-22 hjelper oss med å tenke på alle våre forskjellige «andre sider» sammen med israelittene. Hvordan ledet Gud dem? Hvordan forberedte Gud dem til å krysse Jordanelven for det landet og fremtiden som ventet dem? I de neste avsnittene vil vi diskutere alt dette med tre temaer i tanken: (1) å gå frem i omvendelse, (2) å gå frem av nåde, (3) å gå frem med Herren og i hans ord.

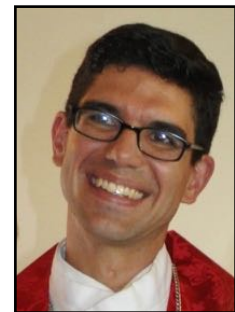
Å gå frem i omvendelse

La oss begynne **med** omvendelse. Det er et bra sted å starte av mange grunner, ikke minst det faktum at det kristne livet begynner med og fortsetter i omvendelse. Katekismen minner oss faktisk om dette når den snakker om dåpens betydning: «*Hva betyr denne dåp i vann? Den betyr at den gamle Adam i oss skal druknes ved daglig anger og bot og dø med alle synder og onde lyster...*» Denne samme tanken oppdages også midt i teksten vår, hvor Gud befaler: «*Så omskjær da deres hjertes forbud, og vær ikke så hardnakket!*» (10:16)

Videre lærer teksten vår oss hvilket sted det er som mest av alt trenger denne omvendelsen. Den snakker om hjertet. Du skjønner, hjertene våre har en innfødt tendens til å henge seg fast ved nesten alt bortsett fra Gud. Hjertet forelsker seg i denne materielle verden. Det søker sine egne ønsker, ofte ved å risikere og rettfærdiggjøre veier som går imot Guds klare ord.

Uttrykket og spørsmålet, «har Gud virkelig sagt?» er en frase som er hjemmehørende i hjertene våre.

Vi kunne fortsette, men poenget er klart nok. De virkelige syndene som alltid har mest behov for omvendelse er de vi holder tettest, de som er så viktige for oss. Det er disse vi i møte med et nytt år må søke å gi slipp på, og dermed å gå frem i omvendelse.

Å gå frem av nåde

Så sant og nødvendig som temaet om omvendelse er, står det ofte overfor en uoverkommelig hindring. Hva er det? Frykt. Frykten for konsekvenser og total avvisning. Tenk på det. Hvis du sa noe om din beste venn bak ryggen hans eller hennes. Det var ikke planlagt, men det skjedde og du kan ikke ta ordene tilbake. Det er bare et spørsmål om tid før vennen din får høre om det. Du må fortelle vedkommende hva som har skjedd, men hvorfor er det så vanskelig? Du og jeg vet, dypt i hjertene våre, at synd og feil kommer med en pris. Når vi endelig åpner munnen og innrømmer til vennen vår det vi sa, kan det godt hende at vår venn over mange år kanskje ikke er den samme vennen etterpå, eller ikke i det hele tatt. Den samme frykten gjelder også oss med tanke på Gud.

Men vi må takke Gud for at han ikke er som vi er. Teksten vår legger vekt på det. Hele 5. Mosebok og hele Bibelen gjør det òg. Guds kjærlighet er ikke basert på vår egen verdighet eller at vi har vært gode nok. Nei, hans kjærlighet kommer før all sann omvendelse og er også grunnlaget den hviler på. Verset om omvendelse begynte faktisk med ordet «derfor» og peker tilbake på det forrige verset. Og hva står der? «*Men bare dine fedre har Herren lagt sin kjærlighet på, så han elsket dem. Og dere som er deres etterkommere, utvalgte han fremfor alle andre folkeslag, slik som en kan se det på denne dag.*» (10:15) Hvorfor går det an å innrømme feil og synd med Gud? Fordi det fins nåde og barmhjertighet hos Gud. «*Vent på Herren, Israel! For hos Herren er miskunnheten, og full forløsning er hos ham. Han skal forløse Israel fra alle dets misgjerninger.*» (Ps. 130:7-8)

Foto: gabj 2019

Jesus og korset viser oss det framfor alt annet. Der ser vi, uten tvil, Guds store barmhjertighet og nåde. Det er den samme nåden og barmhjertigheten som vi også burde være oppmerksomme på, og avhengige av mens vi går frem mot et nytt år. Hans ord og løfte står fast til evig tid. Tilgivelsen oppnådd for oss på korset, har ikke endret seg. Løftet som er tilstede i dåpen har ikke endret seg. Vår fortsatte eksistens er kun ved hans nåde og barmhjertighet, dette til tross for hva som måtte ligge bak i livet vårt. Dermed, selv om vi går frem i omvendelse, går vi samtidig frem i Guds nåde og barmhjertighet, det som er åpenbart og gitt i vår Herre og frelser Jesus.

Å gå frem med Herren og i hans ord

Det er imidlertid et videre tema gitt oss av vår tekst. Her blir vi påminnet om at vi går fremover med Gud og i hans ord. Begge disse er viktige å huske på. Det er selvfølgelig enkelt å bare se vanskeligheter på den andre siden av elven, eller hva situasjonen måtte være. Teksten vår minner oss imidlertid om hvem vår Gud er. Vi blir igjen påminnet at *«himlenes himler, jorden og alt det som er på den, hører Herren din Gud til.»*(10:14) Og, litt senere: *«For Herren deres Gud, han er*

gudenes Gud og herrenes Herre, den store, den mektige og den forferdelige Gud, som ikke gjør forskjell på folk og ikke tar imot gaver, som hjelper den farløse og enken til deres rett, og som elsker den fremmede, så han gir ham mat og klær.» (10:17-18)

Likevel er det ikke bare med vår Gud vi går frem som om han er der, og at hans vilje forblir oss ukjent og fjern. Nei, han åpenbarte for sitt folk sine veier og sin vilje ved sitt ord som vi har i Bibelen. Når vi snakker om Guds veier, hans bud og lover, snakker vi ofte bare om det faktum at disse viser oss vår synd og vårt behov for en frelser. Dette er selvfølgelig sant, men hvor ofte glemmer vi ikke at Guds veier og lover lærer oss hans gode vilje for oss? Disse budene og lovene er altså på ingen måte noe å forakte. Nei, disse er de kjærlige ordene fra vår himmelske Far som taler til oss for at det skal gå deg og meg vel i både nåtid og i evighet.

Dermed går vi fremover. Vi går frem i omvendelse. Vi går frem i og av hans nåde. Vi går frem med Herren vår Gud og alle hans ord. Amen.

Brandt Klawitter